

Telegraful Roman.

Apare Marți, Joia și Sâmbătă.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 14 cor., 6 luni 7 cor., 3 luni 3 cor. 50 fil.
Pentru monarhie pe an 16 cor., 6 luni 8 cor., 3 luni 4 cor.
Pentru străinătate pe an 24 cor., 6 luni 12 cor., 3 luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile să se adreseze

Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», str. Măcelarilor Nr. 45.
Scrisori nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 14 fil., — de douăori 24 fil., — de trei ori 30 fil.
rândul cu litere garmond.

Preoșimea în serviciul statisticii.

— De Dr. Ioan Stancu, paroh. —

III.

Să examinăm în fine și cazurile de moarte. La privirea cea întâi ne bate la ochi, că mortalitatea e mai mare la sexul bărbătesc, decât la cel femeesc. Aceasta iară e o regulă. Explicarea ar fi următoarea: fiind între cei nou născuți, — precum am văzut, — mai mulți de sex bărbătesc, decât de sex femeesc, e natural, că și mortalitatea e mai mare acolo decât aici, având în vedere mai ales și construcția corporală mult mai complicată și mai puțin rezistentă a celui sex. Intre etatea 18—40 ani poate să fie mortalitatea cam egală, în urma nașterilor foarte prim-dioase pentru femei, dar apoi de aici încolo iar prevalează mortalitatea în detrimentul bărbaților, și anume, în urma ocupațiilor mai grele și mai consumatoare, apoi în special în urma esecelor în petreceri și beuturi spirituoase, cari asemenea se socotesc de factori importanți în mortalitatea aceluia.

Ca să se vadă anume cum se cere moartea după sex până la 7 ani, las să urmez aici o mică tabelă, compusă conform datelor din matricula morților din anii 1911, 1912 și 1913.

Anul	Nașteri		Morți p. la 7 ani		Din aceștia, 1 an		Total morți anului	Notă		
	copii	copile	copii	copile	copii	copile				
1911	52	36	8	23	12	95	19	6	25	60
1912	45	42	7	17	16	33	13	9	22	59
1913	56	41	7	11	11	22	8	6	14	48
Total:	153	127	22	51	39	90	40	21	61	167

Anii 1914, 1915 și 1916, ca ani din toată punctele de vedere abnormali, nu luăm în combinație. Și dacă i-am lua, ei numai întăresc tesa, că adevărat mortalitatea e mai mare în general la sexul bărbătesc, decât la cel femeesc, și în special la copii mai mare decât la copile. Dar e cu adevărat însăimântător rezultatul, când punem în comparație numărul total al morților cu pruncii de ambele sexe răposăți încă la etatea de 7 ani, sau chiar și mai până la un an. Adevărat în 1911 a avut morți de toți 60, din cari 3 copii până la etatea de 7 ani, va zice mai mult de 50%, iar din aceștia 25 aveau etatea până la un an, aproape jumătate din toată suma moror. Asemenea și ceilalți ani, cu puțină oscilațiune. Fie de căutat cauza premare mortalității la copii în stările nitare, fie în lipsa alimentației suficiente, fie în alte împrejurări igienice, fit e, că se prăpădesc pruncii în număr prea mare, și dacă s'ar lua măsură necesare, cazurile de deced între prunci s'ar putea reduce cu cel puțin 50%, precum e constatat de statisticieni.

După în modul acesta fiecare paroh culește referințele și starea faptică a credincioșilor săi, urmează, ca la sfârșitul fiecărui an să-și facă bilanțul și să constate creșterea, sau

decreșterea numărului credincioșilor săi. Va vedea unul, că i-a crescut parohia cu 20, la altul cu 30, la altul cu 40 suflete. Sau zicem, că i-a scăzut cu atâta, sau cu mai mult. Dar apoi aceste cifre de creștere, sau de pierdere, ar trebui și adause sau subtrase la sau din numărul de până acum al credincioșilor. La noi însă nici când nu s'a făcut numărătoarea credincioșilor la un timp dat, ceea ce nu ar strica să se facă cel puțin tot la 10—20 ani, iar în interval să se facă exact operațiunea indicată. În forma aceasta am putea zice, că avem date statistice exacte, pe cari te poți baza la facerea unei statistici generale, măcar în calendarul arhidiecezan.

Fiind vorba de acest calendar, nu vreau să scap din vedere vre-o câteva observări privitoare la datele lui statistice de acum. Ca ceva interesant vă rog să luați în mână calendarul anului 1916 și 1917 și să faceți puțină comparație statistică. Din cele 34 protopresbiterate, în anul 1917 numai 8 au arătat schimbări în numărul sufletelor, iar 26 au arătat același număr, ca în 1916. Să ne posim, ca în 26 protopresbiterate în decursul unui an să nu se fi ivit nici o schimbare numerică, nici ca cerc întreg, nici ca luate singuraticile parohii din ele? E curată imposibilitate. Căutați și în anii premergători și veți constata aceleași adevăruri triste. Apoi poftiți, luați-vă osteneala și adunați numărul sufletelor indicate la parohiile unui tract și veți afla, că rezultatul nici decum nu corăspunde numărului total pus în fruntea fiecărui tract. Onoare excepțiilor! Apoi dacă calendarul arhidiecezan are pretenția de a fi considerat de oficios, așteptăm, — cu tot dreptul, — ca datele din el să fie exacte și să poată forma baza unor studii serioase.

Ar putea reflecta cineva, că doar noi în datele statistice nu ne basăm pe calendar, ci acesta pe datele noastre, pe cari le dăm la sfârșitul fiecărui an oficiilor protopresbiterale și prin acestea consistoarele noastre. Dar în estrasul din protocolul familiar prima întrebare e: câte familii sunt în parohie? Sigur că trebuie dat răspuns exact, nu aproximativ, iar acesta se poate da numai dacă avem protocolul familiar făcut și întregit cu toată seriozitatea. Se mai întreabă în acel estras, câte suflete sunt bărbați și femei, câți știu ceti și scrie din aceia și din acestea? Tot întrebări, la cari nu putem răspunde exact, decât numai având protocolul familiar purtat în toată regula. Iar răspunzând numai aproximativ, ne-am înșela pe noi înșine și am duce în eroare forurile superioare.

Cred, că cele spuse până aici nu stau în contradicție cu cele spuse de dl. Dr. Gh. Comșa în articolul menționat. Din contră, ele se întregesc, având în vedere, că dl. Dr. Comșa vorbește de statistica numerilor mari, iar eu am dat atențiune mai mult statisticii locale, ca basă sigură a sta-

tisticii unui cerc mai mare. Doar e clar, că dacă noi în parohii nu avem date exacte, forurile mai înalte asemenea nu pot avea date sigure. Și ca stările în viitor să se îndrepte în mai spre bine, cred că ar fi neapărat de lipsă înființarea unui birou statistic central, pe lângă consistoarele noastre, cu personal suficient și bine calificat, de unde vom primi apoi îndrumările necesare și căruia îi vom servi cu datele cerute. Atunci nu vor mai fi parohii, în cari să nu se știe pozitiv, câți știu ceti și scrie, câți credincioși de ai nostri sunt duși în serviciul patriei, câți au fost decorați în lupta aceasta gigantică. Onoare și laudă excepțiilor, dar atunci sigur fiecare va sta la locul său, își va împlini datorița conștiințioasă, iar elementele mai slabe pe cale legală vor fi aduse la reson.

Invoeala austro-ungară. Pertractările cari decurg de mult, de un an și mai bine, între guvernul ungar și cel austriac, pentru prelungirea contractului prin care se regulează raporturile economice dintre cele două părți ale monarhiei noastre, au fost acum în mod definitiv terminate, după cum se vestește dela Viena, și astfel invoeala austro-ungară poate fi considerată de perfectă. Până acuma prelungirea contractului se făcea tot pe câte zece ani, de astădată însă, probabil, că s'a făcut pe douăzeci de ani, fiindcă așa cer interesele mai înalte de stat, atât ale Ungariei, cât și ale Austriei. Acum se vor începe pertractări cu Germania, pentru legarea unei convenții vamale-comerciale, în scopul, ca după război puterile centrale se formeze un bloc puternic economic, care se poată lua lupta cu puterile din antantă și pe terenul economic. Amănuntele despre felul cum s'a legat noua invoeală austro-ungară nu le cunoaștem, și guvernul țării nici nu are intențiunea să dea publicului mare informațiuni esacte asupra lor, până nu se termină pertractările cu Germania.

Din parlament. În ședința de Luni a dietei s'a continuat discuția asupra raportului guvernului despre punerea în aplicare a măsurilor excepționale, votate pentru durată războiului. A vorbit și contele Andrassy, criticând guvernul, care se folosește de drepturi excepționale sprijinit de o majoritate ilegală. I-a răspuns imediat ministrul-pretent, contele Tisza. Înainte de încheierea ședinței a adresat apoi guvernului interpelație urgentă, atât contele Apponyi Albert, cât și contele Károlyi Mihály, în chestia înțelegerii vamale-comerciale cu Austria. Ambii au cerut lămuriri dela guvern în privința condițiilor sub cari a fost legată invoeala. Ministrul-pretent, contele Ștefan Tisza, a răspuns, că pertractările între cele două guverne au ajuns până acolo, că acum se pot începe pertractările economice cu Germania. Cele două guverne așa s'au înțeles, că destăinuiri în privința amănuntelor se nu facă, pentru că pot se fie păgubitoare la legarea convențiilor cu alte state. Intențiunea guvernului e însă aceea, ca noua invoeală se fie prezentată spre ratificare noului parlament, dacă vor permite împrejurările. Interpelații nu au fost mulțumite cu răspunsul, dar casa l'a luat la cunoștință. În ședința de Marți s'a continuat discuția asupra cunoscutului raport al guvernului.

Conflictul american-german.

După știrile mai nouă, venite din America, senatul statelor unite americane a dat presidentului Wilson imputernicire de a putea folosi puterea armată a statelor unite după propria sa chibzueală spre apărarea comerțului, vieții și averii cetățenilor din America. Hotărârea senatului a fost luată cu unanimitate, iar după anunțarea ei, domnul Wilson a prezentat senatului un proiect de lege despre introducerea obligativității generale în privința serviciului militar. Senatul are să o voteze, precum a votat și celelalte legi excepționale, propuse de guvern. Ceea ce înseamnă, că statele unite americane se pregătesc în mod serios de război. Tot din America vine știrea, că domnul Roosevelt, presidentul de mai nainte al statelor unite americane, și-a format o armată de 200,000 de oameni, cu care vrea să vină în Europa, întru ajutorul antantei. Instruarea soldaților, cari s'au anunțat de bună voină, ca voluntari, se face cu multă sârguință, în două tabere militare, pentru că domnul Roosevelt vrea să-și trimită trupele cât mai curând în Europa, ca se sdrobească pe Nemți. Sperăm însă, că submarinele germane vor purta de grije să li se facă pe drum primirea obicinuită solemnă.

Lordul Derby e pesimist.

Pe când ceilalți mari de gură din antantă se laudă, că în vara anului acestuia războiul mondial va fi terminat, cu învingerea finală pe partea antantei, ministrul de război al Angliei, lordul Derby, e de altă părere: se teme, că războiul va fi încă de o foarte lungă durată. A rostit adevărat o vorbire într-o mare întrunire publică, și și-a admoniat ascultătorii, se nu fie prea optimiști și se nu lege prea mari nădejdi de apropiata terminare a războiului, care poate se țină mai mult decât a ținut. Și-a încheiat vorbirea cu cuvintele următoare: «Optimismul nu e acum la loc, dar pentru aceea totuși vom învinge. Războiul va dura încă multă vreme, poate mai mult decât a durat!..» N'are a face, domnule Derby. Bine că învingeți mereu cu gura, lăsându-ne pe noi să învingem — în faptă.

Ofensiva nouă. Ziarele franceze și engleze scriu, că ofensiva cea nouă, pentru care se fac pregătiri mari de multă vreme, are să fie începută la frontul dela apus în zilele cele mai apropiate, imediat cum permite vremea, pentru că acum e încă ger și frig mare și la frontul apusean, ca la cel răsăritean. Cei din antantă se laudă, că de astădată situația e favorabilă pentru ei, fiindcă Germania n'a putut se concentreze la frontul apusean decât numai 166 de divizii, pe când Francezii, Englezii și Belgienii au împreună la frontul acesta 250 de divizii. Germanii apoi vor putea pune în funcționare cel mult 10,000 de tunuri, pe când antanta are la frontul acesta 15,000 de tunuri. Tot așa se laudă cei din antantă și cu situația dela frontul răsăritean, unde Rușii ar avea trupe enorme, bine pregătite, cu cari vor începe și ei la primăvară o ofensivă nouă. Tunuri au și Rușii destule și au muniții suficiente pentru ofensiva nouă, pentru care de șapte luni se fac pregătirile necesare!.. Lăudăroșiile acestea n'au se sparie și se intimideze pe nime. În situații de acestea s'au mai aflat puterile centrale în cursul războiului. De multeori au trebuit se lupte ai noștri în contra preputerilor enorme, unul contra trei, ori contra cinci. Au învins în trecut greutățile de natura aceasta, le vor învinge și de astădată cu siguranță. Privim deci cu toată încrederea la cele ce au se urmeze.

